

Ferruh Yilmaz

Konstruktionen af de etniske minoriteter:

Eliten, medierne, og "etnificeringen" af den danske debat

Medierne har spillet en vigtig rolle i "etnificering" af den danske debat om etniske minoriteter. Skellet imellem "os" og "dem" er blevet den bærende søjle i diskursen, der konstruerer minoriteterne som en etnificeret gruppe med en essential substans. Den traditionelle kritik af mediernes behandling af etniske minoriteter fokuserer på de positive eller negative holdninger, medieprodukter menes at indeholde. Men konsekvensen er at skellet imellem "os" og "dem" opretholdes og reproduceres. I stedet bør selve den diskursive konstruktion problematiseres.

Den 1. februar 1999 var et af indslagene i TV 2's "Set & Sket" om indvandrere, der tager de jobs, danskere ikke vil have. Ifølge indslaget arbejder unge andengenerationsindvandrere gerne med de ældre. "Hvis ikke det var for de etniske unge, ville vi være nødt til at lukke biksen", udtaler en leder i ældreforsorgen et sted i Jylland. En ung pige med tyrkisk baggrund siger blandt andet, at hun ikke oplever nogen diskrimination på sit arbejde. En ældre mand bliver spurgt om, om det er problem at have en indvandrer som hjemmehjælp: "Ikke nu, hvor jeg er glad for hende", siger han. Der følges ikke op på disse udtalelser. Det er tydeligt at journalisten ikke kan finde rundt i de forskellige betegnelser, der bruges i flæng i løbet af de 5 minutter, indslaget varer: Indvandrere, deres efterkommere, etniske minoriteter, unge med en anden etnisk baggrund, og etniske unge - allesammen på en gang. Det er en typisk succeshistorie om minoriteter, sådan som der ofte efterlyses af medierkritikere.

Indslaget ville utvivlsomt blive klassificeret i som en positiv dækning af medieforskere, der arbejder med sådanne kvantitative metoder. Dem er der efterhånden mange af især nu, hvor der er mangel på ung arbejdskraft, og hvor kritikken af mediernes behandling af etniske minoriteter, som bl.a. er rejst ved en undersøgelse fra 1996 (Hussain, O'Connor og Yilmaz 1997), gradvist slår igennem. Spørgsmålet er så: Hvis nu en ny undersøgelse viser, at mediernes historier nu overvejende er positive, kan vi derved

konkludere, at problemerne med mediernes dækning af minoriteter er ved at blive løst?

Dette spørgsmål vil være omdrejningspunktet for denne artikel, der er et forsøg på et opgør med den traditionelle mediekritik, der vurderer medieindholdet i forhold til de positive eller negative holdninger, medieprodukter menes at have. Det er netop denne kritik, der giver næring til den efterhånden omsiggribende beskyldning om 'politisk korrekthed' - en retorisk strategi, der har erstattet tidligere tiders velkendte tema: "Nu skal vi bryde tabuerne og diskutere problemerne med indvandrere".

Min tese er, at den traditionelle kritik af mediernes dækning af "indvandrerspørgsmål" (for at være for negativ, problemorienteret mv.) deler det ideologisk grundlag med sine modstandere, som hele problemstillingen konstrueres på. I stedet vil jeg foreslå, at vi problematiserer selve den diskursive konstruktion, som både i sine positive og negative versioner af emnet 'etniske minoriteter' fastholder et verdensbillede, hvor de etniske minoriteter defineres som en etnificeret "udgruppe". Jeg vil også diskutere mediernes rolle i denne proces med bl.a. udgangspunkt i konkrete eksempler fra medierne med en diskursanalytisk tilgang.

Diskursanalyse

Den metode, jeg anvender er diskursanalyse. Diskursanalyse er både en teoretisk og analytisk model, som har fundet anvendelse indenfor så forskellige fagområder som sociologi, psykologi, lingvistik, antropologi, medie- og kulturstudier osv. Tilgangen er derfor en samlebetegnelse for forskellige retninger: 1) en lingvistisk retning, hvor teksten brydes op i og analyseres på baggrund af dens betydningsgivende enheder, 2) psykologisk orienterede analyser af kognitive processer, f.eks. af diskursstrukturernes påvirkning på erindring og forståelse, 3) studier af videnskabsfolks konstruktion af deres konklusioner som rationelle og forsvarlige, og 4) såkaldt poststrukturalistiske studier af hvordan institutioner, handlinger og det individuelle subjekt produceres i diskursive processer (f.eks. Foucaults studier af hvordan galskab konstrueres gennem diskursen og diskursive institutioner som en sygdom).

Min forståelse af diskursanalyse som metode relaterer sig til de to sidste retninger, hvor fokus er flyttet fra de sproglige eller kognitive strukturer som betydningsdannende

elementer til de sociale sammenhænge, hvori betydningen skabes. Det vil sige, at betydningen ikke søges som en statisk bestanddel af sproget, men analyseres i forhold til, hvad formålet med diskursen er. Diskurs opfattes i denne tilgang som en social handling, hvorigennem der konstrueres en formålsbestemt version af virkeligheden for at opnå en effekt: at undskylde, legitimere, argumentere for uskyld, få andre til at gøre noget, lægge skylden eller ansvaret over på andre osv.

Det betyder at jeg søger at identificere dels de temaer, der tales og skrives om i forbindelse med etniske minoriteter; dels de fortolkningssammenhænge og fortolkningsrepertoarer, der trækkes på, når et fænomen beskrives; for det tredje de retoriske strategier, der anvendes for at opnå en effekt; og endelig for det fjerde de grundpræmisser, der betinger den måde, argumentationen udvikles.

Det skal her fremhæves, at jeg i modsætning til de mere traditionelle tekstanalyser, som sætter fokus på indholdet og formen i sproget, betragter tekst og tale som en social praksis. Det betyder at analysen ikke så meget beskæftiger sig med at søge svar på specifikke (lingvistiske) spørgsmål, men mere med den måde, meninger konstrueres på. For det andet er fokus i min tilgang på handlinger, konstruktioner og variationer. Når folk taler eller skriver, trækker de på en lang række lingvistiske ressourcer og retoriske midler for at opnå en effekt, dvs., at de handler, når de taler eller skriver. Folk beskriver f.eks. et og det samme fænomen på forskellige måder afhængig af formålet. Variationer bliver normalt opfattet som et problem af forskeren, som forsøger at kategorisere konsistente meninger og holdninger ud af en tekst eller tale. I den valgte tilgang betragtes variationer i modsætning hertil som interessante egenskaber af diskursen, som f.eks. kan 'afsløre', at selv positive holdningstilkendegivelser om etniske minoriteter kan bruges til at organisere diskursen for at legitimere diskrimination.

Tilgangens fokus er på den retoriske (argumentative) organisation af tekst og tal og en analyse af retoriske strategier foregår på to niveauer: På det første niveau hjælper retoriske analyser os med at forstå, hvilke potentielle alternativer en bestemt version af virkeligheden konstrueres for at imødegå. Med andre ord ser man ikke efter hvordan en version forholder sig til en (formodet) virkelighed, men hvordan versionen er konstrueret i forhold til en alternativ version. Implikationen er at man også ser efter, hvad der udelades

i beskrivelsen. På andet niveau drejer analysen sig om kernen i denne artikel: Retoriske analyser viser os vejen til de udtalte antagelser, som en argumentation bygger på. I den enthymemiske argumentationsmodel (Toulmin 1958) er der to informationer, hvoraf den ene (belæg) begrunder den anden (påstand), mens grundpræmissen ofte ikke er eksplicit, da den antages at være kendt og accepteret som en indiskutabel sandhed af alle. Den retorisk orienterede diskursanalyse ekspliciterer ikke alene denne udtalte grundpræmis, men viser også dens relative (historiske, ideologiske) karakter.

Positive historier - er det vejen frem?

Lad os nu efter denne korte ekskursion vende tilbage til spørgsmålet: Hvis en ny undersøgelse viser, at mediedækningen overvejende er præget af positive historier om minoriteter, kan man da sige, at problemet er løst?

Informationschef Anders Krarup, TV2, formulerede i 1996 et svar på spørgsmålet. Efter offentliggørelsen af den ovennævnte undersøgelse (Hussain, O'Connor og Yilmaz 1997), der konkluderede, at de fleste historier om etniske minoriteter især i de elektroniske medier i den undersøgte periode var negative, udtalte han til Information (7.1.1998):

“Det er jo nyheder vi taler om. Og selv revisorerne, disse fredsommelige mennesker, kunne lave samme statistik: De omtales også mere negativt end positivt i nyhederne ... hvis man kigger på rapportens opgørelse over tre måneder i efteråret 1996 og sammenholder med den politiske debat i Danmark i perioden, så var det de historier, der var oppe. De andre historier vil så komme på et andet tidspunkt. Det er ikke sådan, at vi pr. uge, pr. måned eller pr. kvartal skal forsøge at dække hele samfundet og alle aspekter. Vi må tage udgangspunkt i den debat, som faktisk foregår.”

Problemet med de negative historier er altså iflg. Krarup periodebestemt og kan derfor dukke op med jævne mellemrum, alt efter hvordan debatten udformer sig. Men spørgsmålet er, om diskussionsgrundlaget er rigtigt. En nærmere analyse af indslaget viser, at det ikke er helt uproblematisk at klassificere en historie i en negativ eller positiv kategori. Det skyldes først og fremmest de overordnede teoretiske og metodiske problemer med kategorisering i kvantitative undersøgelser: Hvad er det, der gør en historie positiv eller negativ?

Problemet hænger sammen med den positivistiske forståelse af

meningstilkendegivelser som statiske indholdsstørrelser, der kan lægges sammen og trækkes fra. For at kunne kategorisere en historie i den ene eller anden normative kategori, skal forskeren først identificere holdninge(r)n(e) i en given tekst eller tale. Det forudsætter at man antager, at holdninger manifesterer sig som statiske indhold i sproglige eller kognitive strukturer (for en diskussion af kategoriseringsproblemer, se Potter and Wetherell 1987, pp. 120-122).

Det fremgår af indslaget, at journalisten betragter indvandrernes overtagelse af de jobs, danskerne ikke vil have, som et positivt træk ved indvandrerne. Det kommer frem bl.a. i interviewene med den unge pige, som udtrykker sin glæde over sit arbejde, og med den ældre som (med tiden) er (blevet) glad for pigen. Men bygger et sådant positivt syn ikke på en forestilling om at indvandrerne (naturligvis?) hører blandt de lavest rangerede i samfundshierarkiet? Indslaget er muligvis ment som et (positivt) argument mod den udbredte holdning, at indvandrere er en byrde for samfundet. Argumentet er til gengæld selv tvunget til at tage udgangspunkt i den samme antagelse, at indvandrere er en byrde. Argumenter mod en bestemt antagelse er i sagens natur nødt til at acceptere antagelsens definition af, hvad der diskuteres som et problem ("primary interpretation" i Hall et al. 1978: 58). Indslaget bygger altså på antagelsen om, at det grundlæggende spørgsmål er, hvorvidt indvandrere er en byrde eller ej for samfundet.

Men der er en endnu dybere præmis for argumentationen. For overhovedet at kunne diskutere byrdespørgsmålet, er vi nødt til at acceptere, at vi kan tale om en samlet indvandrergruppe, hvis adgang til arbejdsmarkedet kan/bør reguleres. Regulering forudsætter igen, at der er en anden gruppe, der har ret og magt til at regulere, og netop denne ret og magt udelades af et forestillet tilhørsforhold, som fraskrives indvandrergruppen. At det ikke drejer sig om en 'naturlig' ret, der kommer af at være født og opvokset i Danmark, bliver eksplicit, når der tales om andengenerationsindvandrere, som for de flestes vedkommende er født og opvokset i landet. Den grundlæggende præmis for overhovedet have en debat om indvandrere er altså, at der konstrueres to grupper i en binær modsætning, "os og dem", som antages at have en interessekonflikt.

Det problematiske med indslaget er således ikke hvorvidt det skildrer indvandrere positivt eller negativt, men at det overhovedet diskuterer indvandrere som en særlig

gruppe med positive eller negative konsekvenser for samfundet, der herved defineres som befindende sig udenom indvandrerne. Indslaget er med til at reproducere et billede af samfundet som delt i 'os' og 'dem' og til at fastholde forestillingen om hvad 'de' er for en størrelse.

Etniske minoriteter som stofområde

Ifølge Krarup er nyhedsmedier i deres natur konfliktorienterede, og det gælder i deres behandling af alle samfundsgrupper, f.eks. revisorer. Problemet med sammenligningen mellem indvandrere og revisorer er dens ontologi. Revisorerne kan beskrives som en afgrænset gruppe mennesker, der arbejder med regnskaber.¹ Hvem er de etniske minoriteter så? Hvilke egenskaber betegner de etniske minoriteter som en særskilt gruppe? Eller rettere: Findes der overhovedet en gruppe, "etniske minoriteter", med fælles karakteristika? For at kunne tale om en gruppe, skal den først afgrænses som en gruppe. En afgrænsning kræver at man fremhæver nogle karakteristika, som man mener betegner gruppen og som samtidig markerer dens forskellighed i forhold til det omgivende samfund. Når vi taler om "etniske minoriteter", taler vi ikke om en gruppe, der eksisterer førend konstruktionen. Gruppen konstrueres på baggrund af nogle indgroede forestillinger om hvad 'de' indbyrdes har til fælles til forskel fra 'os'. Her er der ikke tale om logisk sammenhængende forestillinger, men et sæt af fragmenterede og til tider inkonsistente argumenter, stereotypier, metaforer og antagelser, der bindes sammen til en diskurs gennem fortællinger om "dem" og "deres væsen".

Denne konstruktion har alvorlige konsekvenser i forhold til samfundshierarkiet. Den binære modsætning mellem 'os' og 'dem' konstruerer en virkelighed, som definerer subjektpositioner før selve subjektet. Diskursen begrænser andre måder at kategorisere mennesker på. Den samme diskurs konstruerer således også et indforstået 'os' i modsætning til 'dem', hvor 'vi' kommer til at stå for normen, mens 'de' beskrives som afvigere. Diskursen producerer således et hierarkisk magtforhold mellem 'os' som i kraft af 'vores etnicitet' har første ret til Danmark og 'dem' som kommer udefra og derfor er underordnede.

Debattens præmisser

Den binære tænkning danner de usynlige rammer om den aktuelle debat om mediernes dækning af etniske minoriteter. De etniske minoriteter konstrueres som en given kategori, der er udgangspunktet for debatten om, hvordan vi skal skildre kategorien? En debat, der bygger på et bestemt grundlag, tvinges til at forholde sig ukritisk til selve grundlaget. Det er derfor næsten umuligt i dagens Danmark at tage en debat om selve den diskursive praksis, der konstruerer de etniske minoriteter som en essentiel kategori. I stedet begrænses debatten til, om kategorien "etniske minoriteter" skal skildres positivt eller negativt.

Debattens parter taler altså om det samme emne/objekt. Selv om deres synspunkter kan variere meget, kan variationerne i sidste ende betragtes som variationer indenfor den samme diskursive orden, eller som Foucault kalder det, "dispersions within the order of discourse" (Foucault 1994). De deler fokus (indvandrere, flytninge osv.), begreber og tematiske valg (ghettoer, integration, tolerance, ytringsfrihed osv.) og semantiske kategorier (pakistansk kultur, dansk kultur, osv.), jf. Diken (1998: 53). Med udgangspunkt i disse præmisser er det umuligt for debattens parter at undgå gensidige beskyldninger om "politisk korrekthed", "omklamring", "inddæmning", "fordomsfuldhed"² osv. Hvis objektet i udgangspunktet tages givet, er det da klart, at uenigheden kommer til at dreje sig om hvordan objektet skal beskrives.

Mediernes selvforståelse som formidlere af virkeligheden

Krøner fremhæver et vigtigt element i mediernes selvforståelse, når han siger, at medierne tager udgangspunkt i den debat, som faktisk foregår i samfundet. Medierne opfatter sig selv primært som formidlere af en virkelighed, som den udfolder sig udenfor mediernes redaktionslokaler.

Da kritikken mod mediernes behandling af etniske minoriteter toppede i 1997, kom cheferne for de to offentlige kanaler DR og TV2 frem med selvransagende udtalelser om, at dækningen måske havde været for negativt betonet. DR's generaldirektør Christian Nissen uddybede i februar 1998 sine synspunkter i Udlændingestyrelsens Nyhedsbrev om Danmarks Udlændinge, nr.76, omkring "DR's håndtering af indvanderområdet". Han

beskrev situationen som et dilemma, idet DR på den ene side er forpligtet til at tilstræbe det objektive i udvælgelse og udforming af nyhederne og derfor ikke kan "forskønne" virkeligheden ved at nedtone negative hændelser fra indvandrernes side, og på den anden side også har en forpligtelse til hele tiden at vurdere sin rolle og virkningerne af udsendelserne. "Bygger vi bro mellem sociale og kulturelle grupper, eller gør vi kløfterne bredere?", spurgte han videre i sit indlæg.

Nissens eget svar er, at man i nyhedsudsendelserne, som i deres natur er konfliktorienterede, tilstræber det objektive og fortæller om "4 unge indvandrere, der på en mørk gade banker to danskere", mens man "i andre dele af sendefloden råde(r) bod på eventuelle 'skader' med debatudsendelser og kommentarer." Han spørger: "Slagsmålet på den mørke gade er nyhed, mens skildringen af de mange tusinde velfungerende indvandrere aldrig kommer med i en nyhedsudsendelse ... Skal vi så justere nyhedskriterierne? Skal vi bevidst hver gang vi viderebringer voldsbillederne sørge for at bringe de positive billeder?".

Der er meget at sige om Nissens opstillede dilemma og følgende argumentation. Jeg vil starte med at pege på den helt grundlæggende præmis for hans argumentation: Han tager det givet, at der findes en 'indvandrergruppe' der enten kan beskrives positivt eller negativt.

Nissen slår det fast med henvisning til nyhedskriterierne ("Det er nu engang sådan, at det er en nyhed at folk slår på hinanden, men ikke at de passer deres arbejde..") som en kendsgerning, at unge indvandrers vold mod unge danskere på en mørk gade er en nyhed. Men når TV-Avisen fortæller om et gadeslagsmål, beskriver den ikke blot et slagsmål som en nøgtern begivenhed. Den konstruerer selv aktivt begivenheden og hvem der er involveret i den. For det første vil et slagsmål mellem to etnisk danske ungdomsgrupper sjældent nå ud i æteren, med mindre at der er tale om 'rockerkrig'. Det, der gør slagsmålet til en nyhed for DR, er ikke selve volden, men at volden udøves af "indvandrerunge" mod "danske" unge. Det er altså betegnelserne, der gør, at slagsmålet kommer igennem det nåleøje, der hedder væsentlighedskriteriet.

Det er desuden iøjefaldende, at Nissen vælger at lade indvandrerunge slå danske unge, ikke f.eks. andre indvandrerunge. Det virker naturligvis mere skræmmende og

truende, når 'de' slår 'os', oven i købet på en mørk gade (semiotikken er på plads), end når 'de' slås indbyrdes. Det kunne også være, at danske unge bankede indvandrere. Sådanne overfald kommer vanskeligere gennem nyhedskriteriets nåleøje, da de ofte betragtes som drengestreger i stedet for som racistisk vold.³

Når de to begreber, 'indvandrere' og 'vold' sættes sammen, bliver vold til mere end ren og skær vold. Vold kommer til at betegne en af de essentielle sider af indvandrerens, som relateres til hans kultur, religion, opvækst, respektløshed over for det danske osv. Ved nærmere eftertanke ved vi selvfølgelig, at også danskere kan være voldelige, men den vold, en dansker udøver, forklares som en undtagelse eller rettere en afvigelse fra normen. Det er ikke tilfældigt, at vold, kriminalitet og selv racisme ofte betegnes som noget "udansk".

Den anden side af kriminalisering af indvandrerens er afkriminalisering af det danske. Det konservative medlem af Københavns Borgerrepræsentation Lousie Frevert skriver f.eks., "De fremmede må følge dansk lov" (Berlingske Tidende, 21.10.1997). Den daværende indenrigsminister Birte Weiss introducerede sit lovforslag om integrationsloven i en kronik i Politiken (1.10.1997), hvor hun skrev, at udlændinge måtte gøre sig fortjent til permanent opholdstilladelse ved bl.a. ikke at begå kriminalitet. Danskheden konstrueres således som normen mod indvandrerens som afvigelsen.

Christian Nissen konkluderer, at man "ikke kan løse dilemmaet med detaljerede redaktionelle regler og kvotabestemmelser, der deler sol og vind i afmålte mængder". Det er noget, medierne må leve med, skriver han.

Men dilemmaet er kun reelt hvis vi antager, at nyhedsmedierne blot formidler virkeligheden efter nogle objektive væsentlighedskriterier. Hverken virkeligheden eller væsentlighedskriterierne er ufortyndede sandheder, som man kun kan forholde sig til, men konstrueres på basis af fælles antagelser og sociale værdier om tingenes væren og orden. Men fordi de deles af et fællesskab, er de for fællesskabet ofte implicite og derfor usynlige. De præsenterer sig selv som traditionel visdom eller tidløs sandhed, hvilket gør, at konstruktioner baseret på disse familiære antagelser og sociale værdier virker som faktuelle, og at deres ideologiske og historiske (tidbestemte) karakter maskeres. Derfor virker bestemte versioner af virkeligheden mere sandsynlige end andre potentielt

alternative versioner. DR's - og også de andre mediers - dilemma er derfor afhængigt af hvilken version af virkeligheden, der konstrueres. I stedet for at dele sol og vind i afmålte mængder kunne en alternativ strategi være en mere reflekterende redaktionel linie, som ikke diskuterer at dele sol og vind ligeligt, men hvorfor en historie om "4 unge indvandrere, der banker danske unge" overhovedet skulle betragtes som en væsentlig nyhed.

Hvis medierne ikke bare formidler en given virkelighed, men konstruerer en bestemt version af den, hvilket virkelighedsbillede af de etniske minoriteter dominerer så medierne?

Etnificering

Forrige år var jeg med en dansk fotograf på reportagerejse i en turistby i det sydlige Tyrkiet. Vi ankom til byen på markedsdagen, hvor landsbyerne i omegnen afsætter deres friske grøntsager til overkommelige priser. Det er som regel kvinderne, der sidder ved boderne. Fotografen gik straks i gang, og fotograferede næsten kun de kvinder, som gik med 'traditionelle dragter'.⁴ Om aftenen spurgte jeg hende, om hun virkelig så byen, som hun fotograferede den. "Næ", sagde hun: "Men ellers kan man jo ikke se, at billederne er fra Tyrkiet."

Denne historie illustrerer flere af mine pointer. Den første er, at selv fotografiet, der ellers ofte betragtes som et af det mest troværdige medier, ikke er en simpel gengivelse af verden, men en fortolkning af den. En anden pointe er, at fotografen vælger sit udsnit af virkeligheden, alt efter hvad billedet skal bruges til. Indramningen er afhængig af målet med fotograferingen. Fotografen nøjes nemlig ikke med gengive af et stykke virkelighed, men fylder det med et indhold. Her bruger hun en ældgammel teknik: Fokusering på det, der er anderledes.

I denne sammenhæng kommer anderledesheden tydeligt til kende ved det traditionelle som modsætning til det moderne. Men det er en tyrkisk by og skal konstrueres som anderledes end for eksempel Italien, der i dansk selvforståelse står for det moderne. En lille rundspørge i vennekredsen vil hurtigt afsløre denne pointe. De fleste danskere vil forstå det at spise etnisk som det at spise tyrkisk eller pakistansk, men ikke

italiensk.

Ordet etnisk kommer fra det græske ord ethnos, der betyder folkeslag, men ikke ethvert folkeslag, skriver Gretty Mirdal i en kronik i Politiken den 16. april 1998. "Ethné, flertallet for ethnos var de folkeslag, som ikke havde tilegnet sig det græske sociale og politiske system ... Tilsagnsordet etnikos betød følgelig de, der stod udenfor ... dets funktion var at afgrænse grækerne fra 'de andre'. Det var og er stadig en betegnelse som udtrykker 'andethed'."

Jeg kalder på den baggrund den dominerende konstruktion af etniske minoriteter i Danmark 'etnificering'. Men der ligger mere i begrebet 'etnificering' end den simple betydning 'fremmed'. Gennem en række diskursive strategier tildeles kategorien 'det etniske' eller 'indvandrerne' en række egenskaber, mens andre udelades i konstruktionen. Vi har med Billigs ord at gøre med en strategi der både kategoriserer og partikulariserer (Billig 1985).

Kategorisering foregår ved en afgrænsning af gruppen, der tildeles en række egenskaber, som så generaliseres til at gælde hele gruppen. I sommeren 1996 raser en debat om modersmålsundervisningen i Danmark. TV-Avisen og TV 2 formidler debatten, som er rejst af en række socialdemokratiske kommuner, der ønsker ordningen afskaffet. I TV 2 Lorry ledsager billeder af legende skolebørn studieteksten. Mens studieværten fortæller om en undersøgelse om sammenhængen mellem koncentrationen af indvandrerbørn og indlæring hos danske børn, er kameraets fokus konstant på et par piger, der går med tørklæde. I baggrunden kan man se andre minoritetsbørn såvel piger som drenge, der ikke ser spor anderledes ud end deres danske kammerater, men de er i baggrunden og forbliver der. TV 2 Lorrys indslag formidler altså ikke en virkelighed, men udvælger og konstruerer sin egen version af virkeligheden, ved lige netop at fokusere på de forskelle, der konnoterer det etniske/muslimske.

Etnificeringen er ikke en uskyldig diskursiv handling, der blot fremhæver det eksotiske. Kombineret med den dominerende essentialistiske kultur- og identitetsforståelse, fungerer begrebet 'etnisk' på samme måde som det tidligere brugte racebegreb. Det at blive født som pakistaner, kurder eller palæstinenser betyder at man har en ufravigelig etnisk karakter, der bestemmer et hvert aspekt af ens liv; adfærd, psyke,

moral osv. Etnicitet opfattes nærmest som en biologisk kategori, med den forskel, at der - i det omfang der er en spredning af positioner indenfor diskursen - er plads til, at den ene etnicitet kan udskiftes med den anden. Under alle omstændigheder betyder etnificering, at etniske identiteter defineres som aflukkede enheder med bestemte egenskaber, men disse egenskaber kan tillægges positive eller negative værdier, afhængig af den diskursive sammenhæng, de indgår i. Uanset om egenskaberne beskrives positivt eller negativt, bliver det enkelte individ betragtet som fange af disse egenskaber.

I den etnificerede verden bliver den etniciferede gruppe betragtet som en enhed, der kollektivt hæfter ved de individuelle handlinger, fordi de individuelle handlinger netop forklares ud fra de fælles træk, der tildeles gruppen. Det er derfor Charles Abergel føler sig nødsaget til formulere følgende opsang i bladet Generator:⁵

“Vi har alt for travlt med at bygge moskeer, islamiske skoler og halal slagterier, mens vi jagter blondiner i Scala. Vi har for travlt med at åbne grillbarer og døgnkiosker med pornoblade, cigaretter og alkohol, mens vi råber højt om vores kultur, tvinger vores kvinder og døtre til at bære slør, og forbyder vores børn at blande sig med danskerne.”

Her er forfatteren godt klar over, at indvandrere ikke er en homogen gruppe med ens egenskaber, men hans essentialistiske kulturforståelse tillader ikke andre forklaringer, end at der så må være tale om hykleri. Da de indvandrere, der har travlt med at bygge moskeer og islamiske skoler, ikke nødvendigvis er de samme som dem, der jagter blondiner i Scala, skaber han forbindelsen gennem en altafgørende kultur og etnicitet, som forpligter det enkelte medlem på andres vegne.

Når en generalisering ikke er tilstrækkelig til at forklare en afvigelse, tyer man til partikulariseringstrategien. Partikularisering er en nødvendig bestanddel af den diskursive konstruktion af en etnisk gruppe, fordi den tilfører diskursen den tiltrængte fleksibilitet til at kunne håndtere afvigende aspekter, som truer generaliseringen. Hvis alle indvandrere beskrives som kvindeundtrykkere, må diskursen udvikle strategier der bortforklarer afgivelser fra generaliseringen ved f.eks. at afvigeren forklares som undtagelsen, (du ligner ikke de andre) eller som fordansket (du må have boet her så længe, at det må have ændret dig).

Essentialistiske kultur- og identitetsforståelser har også et forklaringsproblem i de

tilfælde, hvor det er en og samme person, der både hjælper med at bygge en moske og jagter blondiner i Scala, hvilket udmærket kan lade sig gøre. En identitet er nemlig ikke en fast størrelse, men består af flere lag identifikationer med flydende grænser, som i en given sammenhæng forhandles til en identitet afhængig af konteksten (Jensen 1998).

Afetnificering

Etnificering af de etniske minoriteter i den binære tænkning om 'os' og 'dem' betyder ikke nødvendigvis, at danskheden konstrueres som en alternativ etnicitet, der indeholder de modsatte egenskaber, af det, den konstrueres imod. Den betyder tværtimod, at danskere "afetnificeres" i modsætning til de etnificerede minoriteter, da modsætningen konstrueres i modernitet vs. traditionalitet. Det betyder, at danskere først og fremmest opfattes som enkeltindivider, hvis tanker og adfærd i større eller mindre grad hænger sammen med deres moderne levevis med et frit valg af identitetspositioner. I minoriteternes levevis opfattes moderniteten heroverfor som en afvigelse adopteret fra værtssamfundet. Lad mig illustrere dette med et eksempel fra en - givetvis positivt ment - reportage om en "multietnisk klasse på en multietnisk skole midt i en multietnisk bydel" (Enghøjsskolen i Avedøre) fra Berlingske Tidende (10.12.1995):

"Nese ligner den perfekte integration. De forvaskede jeans frynser moderigtigt ned om de sorte støvler, den tækkelige hvide skjortebluse sidder sirligt under den sorte cardigan. Tøjet sidder tæt til. Dansk og teenageagtigt."

Der sker flere interessante ting i den citerede passage. Ingen ville normalt påstå, at forvaskede jeans og sort cardigan er noget særligt dansk, hvis påstanden blev fremsat uden for sammenhæng. I den henseende er det derfor i første omgang ikke det danske, men det etniske, der er objektet for diskursen. Det etniske konstrueres som traditionalitet, men konstruktionen er associativ: Hvilket tøj ville en etnisk ung pige gå med, hvis hun ikke gik med moderigtige jeans? Når det etniske associativt er fastslået som det traditionelle, bliver det danske konstrueret som det moderne i modsætning til det etniske. Det moderne er ikke blot en anden tøjsmag, men en individuelt sammensat tøjsmag. Det etniske er ikke blot 'tyrkisk' eller 'pakistansk' tøj, men tøj, der er påbudt af ens kultur, som udformer identiteten.

Det etniske er således en traditionalitet med et absolut indhold, som ikke levner megen plads til individet selv, mens det moderne (det danske) er afetnificeret. Etnificering indkapsler identiteten i en fastlagt kategori, og forskelle der ikke passer ind i denne forestilling partikuleres som noget andet end og udenfor det oprindelige. Det vil sige, når Nese ikke passer i forestillingen om det tyrkiske, beskrives hun som dansk (integreret). Integration betyder således ikke just "at klare sig i de nye omgivelser på lige fod med danskere" sådan som det hedder i de officielle papirer fra Indenrigsministeriet (1990), men at forvandle sig til sin modsætning. Derfor kommer journalisten også i tvivl om det tilsyneladende også er det reelle:

"Nese skal ikke med til Mortens fest. 'Jeg går til klassefesterne her på skolen. Men Koranen siger, at jeg ikke må gå til privat fest med drenge eller på diskotek.' ... Er Nese integreret?"

Journalisten indrømmer også i underrubrikken for hele reportagen, at "det er nemmere at stille spørgsmålene end at finde svarene" ved "et tilfældigt nedslag i en forvirret virkelighed". Når virkeligheden ikke lader sig beskrive sig i de velkendte kategorier, kan den blive forvirrende.

Når virkeligheden er etableret i en dikotomi med to poler ("os" og "dem"), er der kun én vej til en integration: At forskellene udjævnes, det etniske afetnificeres og bliver dansk. Men spørgsmålet er om det overhovedet er muligt at blive dansk, da det etniske netop er konstrueret og opretholdt gennem majoritetens etnificerende diskurs, især når der ikke er plads til mangfoldighed i en og samme (etniske) kategori?

Elitediskurs og konsensus i Danmark

Spørgsmålet om mediernes indfyldelse har siden filmmediets fødsel optaget sindene. Medieeffektteoriene har udviklet sig fra "kanyleteorien", hvor medierne antages at sprøjte den samme gift i alle uanset baggrund, over minimaleffektteorier, til teorier om mediernes dagsordenssættende funktion. Nyere undersøgelser og teorier kan godt betragtes som en tilbagevenden til teorier om stor effekt, men med den forskel, at mediernes indflydelse diskuteres i forbindelse med meningsproduktionen i et givet samfund. Forskningen interesserer sig derfor for, hvem der udsender et budskab, hvordan og hvorfor budskabet

finder sin vej gennem medierne, og hvad der sker når budskabet møder et publikum.

Iyengar (1991) konkluderer således på baggrund af empiriske undersøgelser, at vinklingen af en historie i TV-nyheder (historiens "framing") har stor betydning for, hvem folk tillægger ansvaret, f.eks. for fattigdom. Hvis vinklingen er episodisk, dvs. præsenteres udenfor en sammenhæng, er seerne i højere grad tilbøjelige til at lægge ansvaret på den fattige selv, end hvis indslaget er tematisk opbygget. Iyengar identificerer også en "priming effect": Seernes vurdering af præsident Reagans præstation som præsident var påvirket af, i hvilken sammenhæng vurderingen blev foretaget.

Zallers (1992) teori er forenelig med disse resultater. Ifølge Zaller har folk ikke forudfattede holdninger, som de reproducerer ved en given lejlighed, men i stedet forskellige og til tider modstridende overvejelser, argumenter og ideer om et og det samme emne. Når respondenter bliver spurgt om et emne, henter de umiddelbart tilgængelige overvejelser frem for at vurdere sagen. Hvilke overvejelser, der aktiveres, afhænger af informationsstrømmen på det givne tidspunkt.

Som Zaller ser det, er denne informationsstrøm ensrettet fra eliten til befolkningen. Hvis der er konsensus om præsentationen af et emne i elitediskursen, vil der også være konsensus i mediernes håndtering af emnet, og den offentlige opinion vil følge den herskende mening i eliten. Men når eliteenigheden bryder sammen og der kommer variationer i informationsstrømmen, vil der også opstå variationer i folks holdningstilkendegivelser. Han understøtter sin teori med en række eksempler fra USA, f.eks. holdningen til Vietnamkrigen, synet på homoseksualitet og synet på AIDS.

En undersøgelse om modtagelsen af de bosniske flygtninge foretaget af John Aggergaard Larsen (1997) understøtter Zallers tese. Larsen konkluderer på baggrund af medieforløbet, interview med journalister og politikere, at "den generelt positive indstilling til de bosniske flygtninge hænger sammen med den gunstige måde, de er blevet fremstillet på (1997:110). Det er nærliggende at se den overvejende positive fremstilling af bosnierne i medierne som et udtryk for en bagvedliggende konsensus i den samfundsmæssige elite i Danmark. Når medierne gengiver denne konsensus, hænger det tæt sammen med deres afhængighed af eliten. "Journalists have reputations as swashbuckling characters who are never afraid to say what they think is true. I would be

more accurate to say that journalists are never afraid to say what other people think is true”, skriver Zaller (1992: 315). Han mener dog ikke, at pressens forhold til eliten er så mekanisk, som man fristes til at tro. Det drejer sig snarere om en ideologisk afhængighed af eksperter og politikere. Ifølge Daniel Hallin hænger det sammen med professionalisering af journalistikken, som “narrows discussion to questions of technique and effectiveness that can be approached with detached realism” (1994: 33). Selvfølgelig dækker medierne nyhederne ud fra en bred vifte af synsvinkler, men valget af synsvinklerne hænger som regel sammen med, hvad eksperterne og politikerne synes er seriøst at diskutere.

Mediernes indflydelse ligger altså ikke kun i de budskaber, de direkte formidler, men også -og måske mere - i den måde, budskaberne formidles på, “that is, in the way the world is incorporated into unquestioned and unnoticed conventions of narration, and then transfigured, no longer a subject for discussion but a premise for any conversation at all” (Michael Schudson 1985 citeret i Hallin 1994: 114).

Larsens analyser peger her i overensstemmelse med Schudsons observationer på, at medierne ikke kun formidler budskaber og vinklinger fra eliten, men i udformningen af budskaberne også i høj grad trækker på grundlæggende ideologiske forestillinger om “de andre” (flygtninge og indvandrere), således at de konkrete begivenheder og budskaber reproducerer det ideologiske grundlag. Eller med Hallins ord: “Ideological assumptions shape the news, and the news in turn reinforces those assumptions ‘confirming’ them by interpreting a new historical case in their terms (Hallin 1994: 61).

Det viser sig Larsens analyse i præsentationen af de bosniske flygtninge som konstrueres positivt i modsætning af de andre flygtninge og ‘fremmede’. Forestillingerne om “de andres” anderledeshed er den grundlæggende præmis for præsentationen: Det positive ved de bosniske flygtninge bliver fremhævet som en modsætning til de dominerende forestillinger om de andre ‘fremmede’. Gennem billeder af krig, soldater, ødelagte byer beskrives de som ‘rigtige flygtninge’. De får tilmed tildelt betegnelsen “krigsflygtninge” som en underforstået modsætning til “bekvemmelighedsflygtninge”. Mere interessant er det, at der har været en udtalt konsensus om at beskrive de bosniske flygtninge som værende ‘ligesom os’. Inge Andersen fra Flygtningevenner på Møn siger

det oven i købet direkte i Information den 6. oktober 1995 under overskriften "De er ligesom os": "Mange danskere sammenligner dem med muslimske storfamilier fra Tyrkiet eller de arabiske lande. Men bosnierne er gangske almindelige mennesker."

Den positive fremstilling sker ved at bosnierne afetnificeres: De er muslimer, men har et forhold til religion som vi har til kristendommen; de går ikke i underlige dragter; de ser i det hele taget ikke anderledes ud (Larsen 1997: 110-111).

Adgang og indflydelse på diskursen

Larsens analyser viser at mediernes positive fremstilling af bosnierne stort set fulgte den politiske konsensus om en positiv modtagelse af bosnierne. Mediernes dækning af bosnierne både afspejler de politiske budskaber og udformer budskaberne i overensstemmelse med de grundlæggende forestillinger om flygtninge. Det skyldes hovedsageligt mediernes professionelle og ideologiske afhængighed af elitediskursen. Denne afhængighed rejser spørgsmålet om, hvem der får indflydelse og hvordan på elitediskursen. Zaller mener således, at hvis man skal have indflydelse på den offentlige opinion, må man først have adgang til elitediskursen. Og ifølge hans model er det folk der selv tilhører eliten som eksperter, journalister eller politikere, som har denne adgang. For at få indflydelse på den offentlige opinion, skal man først og fremmest overbevise andre dele af eliten. Hvis politikerne følger en bestemt politik med henvisning til den offentlige mening, er det ofte ikke den eksisterende offentlige mening, men forudsigelsen af en sådan mening, der får politikere til at bevæge sig i den ene eller anden retning. Det er således vigtigere at overbevise andre politikere (og beslutningstagere) om, at de mangler folkelig opbakning til deres politik på et bestemt område, end det er at overbevise befolkningen om, at den første politik er forkert. Zallers tese understøttes også af Togeby og Gaasholts (1995) analyser af elitediskursen op gennem 80'erne og 90'erne i Danmark. De konkluderer at "indvandrerfjendtlige grupper har vundet kampen både om pladsen i medierne og om de metaforer og symboler, der har præget debatten. Debatten har drejet sig om bekvemmelighedsflygtninge, khomeinisering, tvangsægteskaber, børnebrude, rituel slagting, manglende danskkundskaber, narkokriminalitet, ghettodannelser og tvangsfordeling af flygtninge på modvillige kommuner" (side 161). Deres undersøgelse

viser, at det er disse overvejelser, der har givet de de stærkeste udslag i befolkningens holdningstilkendegivelser i 1980'erne og 90'erne. "I en sådan situation bliver det af afgørende betydning, hvordan politikerne definerer problemerne og giver dem mening ... Ikke desto mindre mener de fleste politikere, at de blot repræsenterer de holdninger, der findes i den danske befolkning .. [D]er [er] snarere tale om, at politikerne hører ekkoet af de negative budskaber, de selv har sendt ud." (side 164).

Formanden for Den Danske Forening, Ole Hasselbach sagde til Aktuelt i juni 1997: "Vi har sejret ad helvede til. De mål, vi sætte os for ti år siden, er nået. Nu mener et flertal i den danske befolkning det samme om indvandrerpolitikken, som vi gør." Det interessante i denne udtalelse er netop indrømmelsen af, at det først er nu, et flertal mener det samme som Den Danske Forening. Netop denne påstand brugte de ti år tidligere til at få andre politiske partier (selv Socialdemokratiet) til at adoptere deres egen 'udlændingepolitik'. Det vil sige, at de i overensstemmelse med Zallers tese har opnået deres mål først og fremmest ved at overbevise de andre politikere om en forventet folkelig støtte, der først blev til, efter deres synspunkter var blevet almindeligt accepterede af alle andre partier.

Politisk korrekthed

I løbet af 80'erne var det retorikken om at Folketinget og medierne er ude af trit med befolkningen, der dominerede. I takt med de indvandrerfjendtlige grupper har formået at udforme præmisserne for diskursen, har retorikken ændret retning det 'at være ude af trit med befolkningens holdninger' til 'politisk korrekthed', der i sin grundsubstans betyder det samme: De naive idealister, der ikke kan se de reelle problemer.

Denne retorik er farlig. Der er så farlig, at selv fornuftige mennesker, som ellers tager afstand fra racisme og etnisk diskrimination er fanget af retorikken. Beskyldningen om politisk korrekthed griber om sig overalt og sætter en effektiv stopper for en debat om, hvordan de etniske minoriteter konstrueres i diskursen. Den virker effektiv ved at bytte om på årsag-virkning-rækkefølgen, som det sker i DR's generaldirektør Christian Nissens omtalte indlæg i Udlændingestyrelsens Nyhedsbrev:

"Ser vi tilbage over den seneste halve snes års dækning af indvandrerområdet, kan vi måske ikke sige os (og de andre medier) fri for at have bidraget til det nuværende problem med den seneste tids holdningsdrejning, ved i en inforstået politisk korrekthed at have taget for lidt fat på de problemer og spørgsmål, der knytter sig til

indvandrerområdet (i boligkvarterer, i skoler, på arbejdsmarkedet osv.). Det har måske bidraget til at indkapsle frustration og vrede hos befolkningsgrupper, der i deres daglige liv har oplevet problemerne. En frustration som nu forløses i opslutningen bag partier, der vil bygge mure og bruge faldskærme..”

Diskursens fragmenterede karakter maskerer de logiske briste og modsigelser i argumentationen. Nu behandles påstanden om at ‘de udgør et problem for os’ som en given sandhed, som får Nissen til at tro, at DR har taget for lidt fat på sandheden. Hans konklusion vil derfor muligvis få ham til at fokusere endnu på minoriteterne som et problem og yde til spiralen hvor årsagerne præsenteres som virkninger og omvendt.

Alternative strategier

En klarere forståelse af den diskursivt konstruerede karakter af diskussionsobjektet - gennem afgrænsning, indholdsfyldning, essentialisering, kort sagt etnificering - vil åbne op for nye perspektiver i debatten om mediernes dækning af minoriteterne.

Denne forståelse vil for eksempel gøre det klarere, at også positive skildringer af etniske minoriteter er med til at fastholde de grundlæggende forestillinger om ‘dem’ som traditionsbundne/etnificerede objekter i modsætning til de moderne/afetnificerede danskere. For positive skildringer betyder som regel lovprisning af ‘minoriteternes kultur’ uden at røre ved det centrale spørgsmål om, hvad denne kultur består af, og hvad den betyder for det enkelte individ, som regnes for at være medlem af den pågældende kulturelle gruppe. Positive skildringer ændrer ikke det grundlæggende problem: At etniske minoriteters kultur konstrueres som en "væren i sig selv" med essentielle karakteristika.

I debatten henvises der ofte til at især nyhederne nødvendigvis er konfliktstof. Der ville ikke være noget problematisk med ‘negative’ skildringer af enkelte individer med etnisk minoritetsbaggrund, hvis der ellers ikke var tradition for at beskrive minoriteterne som en nærmest homogen gruppe med fælles kulturelle træk. Problemet er ikke den negative skildring i sig selv, men at den negative skildring af den enkelte person kommer til at betegne hele minoritetsgrupper via etnificerede forklaringer: Et mord kommer i den forbindelse til at blive fremstillet som en acceptabel handling i den antagede ‘indvandrerkultur’; 4 minoritetsunges slagsmål med 2 etnisk danske unge kommer til at

blive fremstillet som at 'de' udgør en trussel for 'os', osv.

Debatten drejer sig derfor heller ikke om ytringsfrihed. Problemet er ikke hvor vidt og i hvilket omfang 'fremmedfjendtlige' synspunkter skal have plads i medierne. Hvis mediernes fremstilling af minoriteter ikke var baseret på den binære modsætning mellem de etnificerede 'dem' og de gode 'os', ville de 'negative' ytringer blive fortolket ind i andre rammer, som ikke nødvendigvis går på 'dem' mod 'os'.

Hvis debatten skal kunne trækkes ud af det opstillede dilemma, er det vigtigt at kunne tale imod selve præmisserne. En alternativ strategi til dagens debat om mediernes behandling af etniske minoriteter kunne således være "mainstreaming af etniske minoriteter". Mainstreaming vil flytte fokus fra dilemmaet mellem negative og positive skildringer til selve den proces, hvorigennem de etniske minoriteter overhovedet konstrueres som et debatobjekt og derved et stofområde. Det er ikke det samme som at kræve at medierne skal se på samfundet med helt andre øjne end resten af befolkningen, for de overordnede diskurser også har en ambivalent natur med underordnede diskurser som ikke indbyrdes er konsistente. Men medierne er det sted hvorigennem samfundet opdatere sit selvbillede som kan tegnes forskelligt fra den dominerende måde at gøre det på. Det er i virkeligheden et spørgsmål om en så simpel ting som at huske at spørge minoriteterne som ofre for kriminalitet som de kriminelle. De alternative strategier betyder to ting:

- 1) At etniske minoriteter ikke behandles som et stofområde, og de specifikke problemer, der opstår som følge af kulturelle, sproglige og religiøse forskelle behandles som et hvert andet samfundsproblem. Selv et spørgsmål som modersmålsundervisning kan med en alternativ vinkling debatteres som et spørgsmål, der vedrører folkeskolen og dens fremtid, fremfor et spørgsmål om, hvad de etniske minoriteter gør eller ikke gør ved 'os'.

- 2) At de etniske minoriteter synliggøres i medierne som helt almindelige mennesker i helt almindelige stofområder og programflader, både som journalister, programfolk, studieværter, gæster, deltagere, publikum osv. Det vil med tiden være med til at bryde den binære tænkning i 'os' og 'dem'.

Blandt kritikere af mediernes dækning af etniske minoriteter er der en udbredt tro

på, at dokumentarprogrammer eller nyhedsudsendelser af bedre kvalitet, som viser 'sandheden' om 'dem', vil rette op på skævhederne. Den alternative strategi imødegår denne forståelse, idet den netop søger at bryde med den traditionelle tænkning, der tænker i specifikke programmer om 'dem'. Der findes ikke nogen sandheder om etniske minoriteter, som er mere sande end de 'fordrejede' billeder af dem. For der findes ikke én gruppe, der hedder 'etniske minoriteter'. De eksisterer kun i diskursen.

Jeg bliver derfor til sidst nødt til at komme med en indrømmelse: Ved at bruge begrebet "etniske minoriteter" er jeg med til at opretholde konstruktionen af minoriteterne som en særlig gruppe. Også jeg opererer med en binær kategorisering, selv om jeg kun bruger begrebet i mangel af bedre. Problemet afspejler faktisk den teoretiske blindgyde, problemstillingen befinder sig i: Hvordan betegner man en gruppe, hvis eneste fælles egenskab er, at deres etnicitet defineres forskelligt fra den danske? Det, der betegner dem som en fælles gruppe, angår ikke selve gruppens essens, men den udsatte position, der følger af **at de præsenteres som** anderledes. Det betyder bl.a. at minoriteter i højere grad bør afgrænses som en gruppe i forhold til den diskrimination, de udsættes for fra majoritetssamfundets side.

En klarere forståelse af den konstruerede karakter af de etniske minoriteter som en gruppe betyder ikke nødvendigvis en total dekonstruktivistisk tilgang. Det kan også forstås som en anledning til en etisk stillingstagen: Skal vi have et samfund, som tillader etnisk diskrimination med henvisning til en gruppe, som 'vi' ikke deler etnicitet med? Eller skal vi have et samfund, som giver plads til en anden forståelse af etnicitet og kultur, med plads til komplekst sammensatte individer, og hvor samfundet ikke nødvendigvis deles op i 'dem og os'?

Litteratur

Aggergaard Larsen, John (1997) *Bosniske Krigsflygtninge i Dansk Offentlighed. Forestillinger og Politisk Virkelighed*. København: Institut for Antropologi, Københavns Universitet.

Billig, Michael (1985) 'Prejudice, Categorization and Particularization: From a Perceptual to a Rhetorical Approach', *European Journal of Social Psychology*, 15:79-103.

Diken, Bülent (1998): *Strangers, Ambivalence and Social Theory*. Hants: Ashgate

Foucault, Michel (1994) *The Archeology of Knowledge*. London: Routledge.

Hall, Stuart, Chas Crithcer, Tony Jefferson, John Clarke, Brian Roberts (1978) *Policing the Crisis. Mugging, the State, and the Law and Order*. London: Macmillan.

Hallin, Daniel (1994) *We Keep America on Top of the World: Television journalism and the public sphere*. London: Routledge

Hussain, Mustafa, Ferruh Yilmaz and Tim O'Connor (1997) *Medierne, Minoriteterne og Majoriteten. En undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs*. København: Nævnet for Etnisk Ligestilling.

Indenrigsministeriet (1990) *Integration af indvandrere i Danmark: Beskrivelse og forslag til bedre prioritering*. København: Indenrigsministeriet.

Iyengar, Shanto (1991) *Is Anyone Responsible? How television frames political issues*. Chicago: The University of Chicago Press.

Jensen, Iben (1998) *Interkulturel Kommunikation i komplekse samfund*. Roskilde: Roskilde

Universitets Forlag.

Potter, Jonathan and Margaret Wetherell (1987) *Discourse and Social Psychology. Beyond attitudes and behavior*. London: Sage.

Togeby, Lise and Øystein Gaasholt (1995) *I Syv Sind. Danskernes Holdninger til Flygtninge og Indvandrere*. Aarhus: Forlaget Politica.

Toulmin, Stephen (1958) *The Uses of Argument*. London: Cambridge University Press

Zaller, John R. (1992) *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Noter

¹ Hermed er det ikke sagt, at revisorerne ikke er en konstrueret gruppe. De konstrueres dog næsten aldrig som en væren i sig selv (en essential kategori), men ofte i forbindelse med en given sag i modsætning til en institution, f.eks. skattevæsnet, hvor resten af samfundet ikke nødvendigvis identificerer sig med en af grupperne, hvorigennem et hegemonisk magtforhold (dominans) produceres.

² Fordomme er et teoretisk svært håndterligt begreb. At tale om fordomme forudsætter, at man kender den sande karakter af et givet fænomen, hvilket vil være i strid med et konstruktivistisk tilgang, som denne artikel benytter sig af.

³ Det skete f.eks. i et TV-Avisindslag den 23.7.1998, kl. 21 om en EU-undersøgelse, der viser, at danskerne er sammen med belgierne efter eget udsagn er det mest racistiske folk i EU. I indslaget bagatelliserede journalist Kjeld Koplev racismen som nabostridheder.

⁴ Her taler jeg ikke om folkedragter som folkedanserne fra omegnen ville optræde i, men tøj der er sammensat på en anderledes og mere farverig måde en byfolkenes.

⁵ Datoen er desværre ikke skrevet på det klip, jeg har fra bladet.